

РОЗВИТОК ТВАРИННИЦТВА У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Тваринництво є провідною галуззю сільського господарства, у якій виробляється біля 30% його валового продукту. Нажаль криза у аграрній галузі обумовила суттєве скорочення поголів'я і обсягів виробництва тваринницької продукції. Так порівняння поголів'я ВРХ, свиней і птиці у агроформуваннях Харківщини на початок 1990 і 2013 рр. засвідчило, що на звітну дату воно було меншим відповідно у 12,4, 9 і 2,2 раза, а обсяги виробництва м'яса і молока у них у 2012 р. становили лише 18,9% та 15,2% від рівня 1990 р. Зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції було викликано хронічною збитковістю галузі, яка також негативно позначилася на їх фінансовій стійкості агроформувань з тваринницькою спеціалізацією, що визначає необхідність пошуку шляхів зростання їх прибутковості і фінансової стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань оцінки фінансової стійкості підприємств присвячено наукові праці М.Д. Білика, М.С. Заюкової, Г.Г. Кірейцева, М.О. Кизим, М.Я. Коробова, М.І. Кульчицького, В.О. Мец, Є.В. Мниха, Г.В. Савицької, В.К. Савчука, Р.С. Сайфуліна, А.В. Чупіса, В.В. Чепурко, О.М. Тридід, А.Д. Шеремета та інших учених. Однак, на сьогодні практично відсутні ефективні методики оцінки та прогнозування фінансової стійкості агроформувань тваринницької спеціалізації, а також не достатньо розроблені алгоритми використання їх результатів для прийняття управлінських рішень.

Головною метою статті є висвітлення результатів дослідження впливу тваринницької спеціалізації сільськогосподарських підприємств на їх фінансову стійкість.

Викладення основного матеріалу дослідження. Необхідність управління галузевою структурою сільськогосподарського підприємства обумовлюється практичними міркуваннями забезпечення їх максимальної прибутковості при найменшому рівні ризику зниження останньої у плановому періоді. При цьому у якості орієнтиру менеджмент господарств найчастіше використовує фактичний рівень прибутковості (рентабельності) виробництва у попередньому періоді, а також показники їх мінливості у часі, про що свідчить значення коефіцієнту кореляції між показниками рентабельності виробництва у окремих галузях у минулому році та їх питомою вагою у структурі товарної продукції звітного року які коливалася від 0,39 у 2009 р. до 0,75 у 2010 р. (табл. 1-2).

Таблиця 1

Рентабельність основних видів продукції у сільськогосподарськими підприємствами Харківської області у 2007-2012 рр.

Галузь	Рівень рентабельності (збитковості) %						Середнє значення, %	Стандарт-не відхилення, %
	2007	2008	2009	2010	2011	2012		
Зернові	38,5	11,2	-6,6	-4,1	23,1	9,5	11,9	17,0
Соняшник	86,6	14,5	45,5	61,1	68,9	60,7	56,2	24,4
Цукровий буряк	-18,5	0,1	-11,0	-27,5	18,4	16,1	-3,7	18,6
Картопля	38,1	18,7	-20,0	69,7	15,4	-59,9	10,3	45,2
Овочі	0,0	7,0	-10,2	-4,8	-6,0	-15,6	-4,9	7,9
Плоди	-32,8	-14,7	4,2	-34,5	12,9	1,7	-10,6	20,0
ВРХ на	-45,7	-26,8	-38,3	-40,7	-35,4	-46,6	-38,9	7,3

М'ясо								
Свині на м'ясо	-51,2	-13,0	-11,5	-15,1	-33,1	-14,4	-23,1	15,9
Вівці і кози на м'ясо	-66,3	-10,2	-36,9	-7,4	-53,4	-62,3	-39,4	25,8
М'ясо птиці	-51,1	-20,3	-43,1	-38,7	-59,6	-44,2	-42,8	13,2
Молоко	15,6	8,9	3,9	23,6	17,5	9,1	13,1	7,1
Вовна	-73,2	-72,6	-64,1	-58,0	-56,7	-74,6	-66,5	8,0
Яйця	3,0	25,3	-1,6	22,1	47,1	56,1	25,3	23,0
Усі галузі	22,7	9,0	3,2	17,6	27,5	23,0	17,2	23,0

Виходячи з цього цілком закономірним є те, що в усередненій структурі товарної продукції сільськогосподарських підприємств Харківської області у 2007-2012 рр. перші два місця посіли найбільш прибуткові галузі – зернові і соняшник.

Таблиця 2

Структура товарної продукції сільськогосподарських підприємств Харківської області у 2007-2012 рр.

Галузь	Питома вага у структурі товарної продукції, %						Середнє значення, %
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Зернові	36,7	50,5	41,1	31,2	35,7	36,6	38,2
Соняшник	30,4	16,0	26,9	56,8	27,9	33,6	31,5
Цукровий буряк	3,7	2,4	1,5	2,8	2,6	1,6	2,3
Картопля	0,04	0,05	0,02	0,04	0,06	0,003	0,03
Овочі	2,4	2,4	2,5	3,5	2,4	1,9	2,4
Плоди	0,1	0,2	0,1	0,4	0,3	0,2	0,2
ВРХ на м'ясо	3,3	3,3	2,2	2,9	1,4	1,3	2,1
Свині на м'ясо	3,4	2,8	3,5	4,7	3,1	1,3	2,8
Вівці і кози на м'ясо	0,004	0,01	0,02	0,06	0,01	0,01	0,02
М'ясо птиці	0,2	0,3	0,3	0,4	0,2	0,2	0,3
Молоко	8,2	7,9	7,9	15,1	8,7	7,2	8,7
Вовна	0,001	0,001	0,001	0,002	0,001	0,002	0,001
Яйця	4,8	6,6	6,8	12,3	8,5	6,4	7,5
Усі галузі	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Коефіцієнт парної кореляції	X	0,54	0,39	0,75	0,40	0,60	X

З іншого боку дослідження кон'юнктури цін на тваринницьку продукцію засвідчило вищі темпів зростання цін на неї порівняно з рослинницьку [11]. При цьому в останні роки спостерігається зростання чисельності сільськогосподарських підприємств, що спеціалізувалися на її виробництві у Харківському та межуючих з ним районах Харківської області. Це обумовлювалося зручним розташування цих господарств поблизу великих міст з погляду зменшення витрат на доставку їх продукції до місць продажу. Збільшення частки доходів від реалізації тваринницької продукції у структурі товарної обумовило зростання ритмічності у формуванні доходів агровиробників Чугуївського району Харківської області, зростання їх автономії, фінансової незалежності і стійкості у 2007-2012 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Вплив галузевої структури сільськогосподарських підприємств Чугуївського району Харківської області на забезпечення їх фінансової стійкості у 2007-2012 рр.

Показники	Групи господарств за питомою вагою виручки від реалізації тваринницької продукції у структурі товарної, %			Разом
	менше 30	10-60	понад 30	
Кількість господарств у групі	6	7	6	12
Питома вага виручки від реалізації тваринницької продукції у структурі товарної, %	6,7	31,9	41,8	24,3
Коефіцієнт автономії	0,71	0,73	0,78	0,73
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,81	0,78	0,86	0,84
Частка позикових коштів у структурі капіталу				
короткострокових	0,19	0,22	0,14	0,16
довгострокових	0,10	0,05	0,08	0,11
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,67	0,43	0,51	0,51
Коефіцієнт забезпечення оборотних коштів	0,52	0,62	0,70	0,52
Питома вага виробничих запасів і витрат у структурі оборотних активів	0,43	0,57	0,52	0,44
Середньорічний прибутку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн	67,8	71,0	74,7	71,3
Середньорічний приріст ОЗ на 100 га с.-г. угідь, тис. грн	1,8	33,6	40,8	49,3
Середньорічний приріст власного капіталу у розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн	69,4	79,7	97,1	83,3

Також спостерігалось зменшення частки довгострокових зобов'язань у структурі капіталу досліджуваних груп підприємств з 10% у першій до 8% у останній. Але це не завадило господарствам останньої групи мати у 23 рази вищі темпи приросту вартової основних засобів порівняно з першою, що стало наслідком значних капітальних інвестицій у їх оновлення у господарствах цієї групи. Аналіз структури власних джерел фінансування капітальних інвестицій засвідчив, що для господарств третьої групи окрім прибутку від реалізації їх вагомою складовою були внески власників на збільшення власного капіталу. Якщо у господарствах першої групи середній прибуток від реалізації на 100 га сільськогосподарських угідь у 2007-2012 рр. склав 67,8 тис. грн, то у господарствах третьої він був на 10,2% вищим. При цьому у господарств першої групи приріст власного капіталу був майже повністю сформований за рахунок прибутку від реалізації, а у третій питома вага останнього становила 77%. У наслідок спрямування господарствами останньої групи значної частки приросту власного капіталу на фінансування капітальних інвестицій його маневреність у них була нажаль на 16 пунктів нижчою ніж у господарствах першої групи.

Але незважаючи ці позитивні тенденції у зміні показників фінансової стійкості господарств третьої групи слід зупинити увагу і на деяких негативних моментах. Так досить небажаною була притаманна для них тенденція зниження частки короткострокових позик у структурі капіталу. У деякій мірі це можна пояснити зростання швидкості

обертання власного капіталу, у наслідок підвищення ритмічності грошових надходжень. Але насправді головним чинником цього є низька довіра до них з боку кредитних установ, обумовлена збитковістю галузі у більшості господарств Харківської області у 2007-2012 рр. (див. табл. 1). Наслідком цього стало зростання рівня забезпечення оборотних коштів власним капіталом понад її науково-обґрунтований поріг, який має дорівнювати частці виробничих запасів і витрат у структурі оборотних активів, що обумовлює заморожування частини їх власного капіталу у оборотних активах у сфері обігу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Встановлено тенденцію до зростання чисельності тваринницьких господарств у передмістях великих міст, обумовленої вищою прибутковістю виробництва у них, у наслідок зниження обсягу витрат на доставку продукції до місць продажу. Зростання прибутковості виробництва у цих господарствах мало наслідком підвищення рівня їх фінансової стійкості, яке, у свою чергу, зумовлює збільшення обсягів капітальних інвестицій у них. При цьому традиційною є низька довіра з боку кредитних установ до господарств тваринницької спеціалізації, що обумовлює використання частини їх власного капіталу, на фінансування активів, розміщених у сфері обігу (готова продукція, товари тощо).

Анотація

Представлені результати оцінки фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств тваринної спеціалізації Харківської області. Виявлено, що рентабельність виробництва в цих господарствах призвела до збільшення рівня їх фінансової стійкості, який, у свою чергу, дозволив їм збільшити об'єми капітальних інвестицій у розвиток тваринництва

Аннотация

Представлены результаты оценки финансовой устойчивости сельскохозяйственных предприятий животноводческой специализации Харьковской области. Установлено, что рост прибыльности производства в этих хозяйствах обусловил повышение уровня их финансовой устойчивости, которое, в свою очередь, позволило им увеличить объемы капитальных инвестиций в развитие животноводства

Summary

The results of the assessment of financial stability of the agricultural enterprises of livestock specialization Kharkiv region. Found that an increase in the profitability of the production of these farms has led to increase their level of financial stability, which, in turn, allowed them to increase the volume of capital investments in the development of livestock

Список використаної літератури:

1. Білик М.Д. Фінансове планування на підприємстві в сучасних умовах / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С. 133-141.
2. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства [Текст]: монографія / М.С. Заюкова, О.В. Мороз, О.О. Мороз, Т.М. Кравченко та ін. – Вінниця: Універсум, 2004. – 155 с.
3. Кірейцев Г.Г. Фінанси підприємств [Текст]: навч. посібник / Г.Г. Кірейцев; Житомирський інженерно-технологічний ін-т. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – 272 с.
4. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства [Текст]: монографія / М.О. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Копчак. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2009. – 144 с.
5. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств [Текст]: навч. посібник. / М.Я. Коробов. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2002. – 294 с.
6. Дребот Н.П. Фінансово-господарська стабільність підприємства і шляхи підвищення її рівня / Н.П. Дребот, М.І. Кульчицький ; Ін-т регіон. дослідж. НАН України, Нац. банк України. – Л., 1997. – 31 с.

7. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства [Текст]: навч. посіб. / В.О. Мец; Київський нац. економ. ун-т. – К., 1999. – 132 с.
8. Мних Є.В. Економічний аналіз [Текст]: підруч. / Є.В. Мних – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.
9. Тридід О.М. Організаційні засади забезпечення фінансової стійкості підприємства / О.М. Тридід, К.В. Орехова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – Ч. 2 – Т. 2. – С. 14–17.
10. Шеремет А.Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия [Текст]: учебник. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 357 с.
11. Індекси цін виробників за 2012 рік [Текст]: стат. зб./ Держкомстат України. – К., 2013. – 240 с.